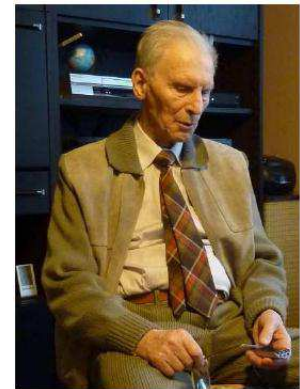

Příběh pana Petra Becka

Zpracováno na základě nahrávky pro projekt *Židovská paměť ve 20. století*

Pan Petr Beck se narodil v Bruntálu v roce 1927, letos v červenci mu bude 85 let. Se svými válečnými zážitky se dlouho nesyřoval, nemluvil o nich ani se svými dcerami. „Mně se do vzpomínání na koncentrák nějak nechtělo,“ přiznává. Mluvit o tom, co následovalo poté, když dva týdny před svými patnáctými narozeninami nastoupil se svými rodiči a jedenáctiletým bratrem Pavlem do transportu AAO mířícího z Olomouce do Terezína, nebylo lehké. Změnu v postoji k vlastní minulosti přinesla až sametová revoluce. V 90. letech se začalo o holocaustu víc mluvit, pan Beck pociťoval obecné prolomení bariéry, která toto téma obklopovala, a v posledních deseti dvanácti letech sám začal chodit po školách a svůj příběh vyprávět.

Maminka Alžběta pocházela ze sedmi sourozenců židovské podnikatelské rodiny Oppenheimů z Horního Benešova. Její tatínek August měl v Benešově malou továrnu na likér *Berggeist*. Zde také Petr se svým o čtyři roky mladším bratrem Pavlem do roku 1936 vyrůstali. Tatínek Artur Beck, absolvent vídeňské medicíny, si otevřel v Benešově ordinaci, později v blízkém Bruntálu. Když tam získal byt, maminka se syny se za ním přestěhovala. Petr v Bruntále navštěvoval německou školu, v rodině se mluvilo i česky, s maminkou ale hlavně německy, podle slov pana Becka česky moc neuměla.

V Bruntálu zůstali Beckovi jen dva roky. Po Mnichovské dohodě, když Sudety zabrali Němci, se situace pro Beckovy změnila. I když doktora Becka nepostihla okamžitá ztráta všech německých pacientů - pro jeho odborné kvality k němu chodili i někteří nacisti, rozhodli se Beckovi Bruntál opustit. V roce 1938 se matce naskytla možnost odejít s rodinou do Ameriky na základě affidavitu, místopřísežného prohlášení, jímž její bratr žijící v Americe mohl pomoci židovské rodině k emigraci. Ten ale nakonec dal před sestrou přednost jednomu z bratrů.

Beckovi se přestěhovali v roce 1938 do Rožnova pod Radhoštěm, do vilky, kterou doktor Beck spoluvlastnil se svým bratrem Otakarem, ředitelem jedné z nemocenských pojišťoven v Brně. Petr tam chodil do české měšťanské školy. „Měl jsem štěstí, protože třídní učitel, jmenoval se Fac, byl velmi slušný,“ vzpomíná pan Beck na školu.

V Rožnově ale Beckovi také dlouho zůstat nemohli. V roce 1940 přišel zákaz pobytu Židů v lázeňském městě a Beckovi se opět stěhovali. Část širší rodiny bydlela v Olomouci, Beckovi se přestěhovali do Prostějova.

V Prostějově začal Petr pracovat u Jaroslava Vilímce v malé firmě o třech zaměstnancích, Vilímcova manželka vedla účetnictví. Tam se Petr začal učit elektrikářskému řemeslu. „A to bylo moje štěstí,“ dodal opět pan Beck, když o tom vyprávěl. Paní Vilímcová mu občas přinesla ovoce či bonbony, na které neměl jako Žid nárok. Pan Vilímc ho zase bral na svou chatu u Konic, kam jezdil na sobotu a neděli. Přestupoval při tom zákaz, který nedovoloval, aby židovského chlapce odvážel mimo vymezenou oblast jeho bydliště. Spoléhal se na sousedy, které dobře znal, že ho neudají. V Prostějově navštěvovala Beckovy také vídeňská teta, manželka otcova bratra Karla, jediná árijka v rodině. Pomáhala jim, vozila jim potřebné věci.

Pak přišel příkaz pro celou rodinu dostavit se na seřadiště k transportu do školy v Hálkově ulici v Olomouci. Do Terezína odjeli 8. července 1942. V Terezíně byl už od roku 1941 Petrův brněnský strýc Otakar, byl členem *Aufbaukommando*. Ten Petrovi, elektrikářskému učni, pomohl u židovské samosprávy dostat se na práci do terezínské elektrárny. Petr tam nastoupil po čtrnácti dnech, 25. července. Byl zařazen do *Elektroabteilung*, pracoval v dílnách, kde se montovala a opravovala elektrická topná tělesa, v instalačních skupinách, ale i u sítářů, kteří opravovali venkovní elektrické vedení, takže se dostal i mimo ghetto. V roce 1944, ke konci terezínského pobytu, bydlel jako *Hauselektriker* v domově chlapců, dělal tam údržbářské práce.

Elektroabteilung požíval zvláštní ochrany, jeho členové nebyli zařazováni do transportů. Petr by byl asi mohl zůstat v Terezíně až do osvobození. Jenže přišel poslední transport, který byl z Terezína vypraven 28. října 1944 do Osvětimi, a do něho byli zařazeni Petrovi rodiče i bratr Pavel. Petr Beck se rozhodl sdílet osud své rodiny a dobrovolně se do transportu přihlásil. Když vystupovali v Osvětimi z vlaku, viděl Petr maminku a bratra naposled.

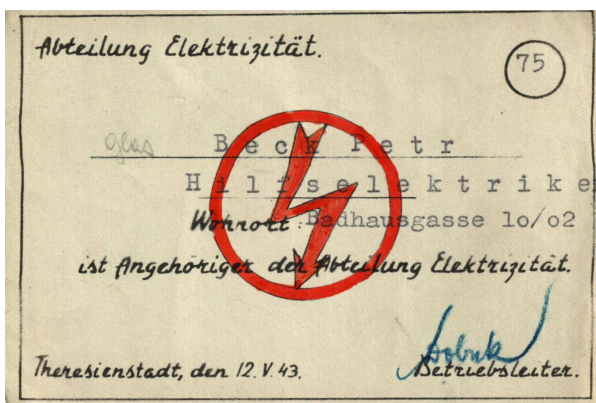
Na rampě poslal Mengele jeho a tatínka napravo, maminku a třináctiletého Pavla nalevo...

„Když jsme přišli do tábora, tak jsme museli do sprch, do skutečných sprch, ty fingované byly tam, kde bylo krematorium. Potom jsme dostali vězeňské šatstvo. Náš transport neměl trestanecké šaty, měli jsme normální šaty, jen vzadu byla vystřižená látka a přišito označení, kabáty byly označeny červenou barvou od vrchu až dolů. Všechny věci nám sebrali. Měl jsem vysoké šněrovací boty, ty mi nechali, protože nebyly valné, a mně se podařilo v těch botách propašovat hodinky a nějaké marky. Kolik to bylo, to už si nepamatuju.“

O hodinky Petr později přišel, ukradli mu je spoluvězni, ale sto marek se mu podařilo *prošmuglovat* v izolační pásce až do osvobození.

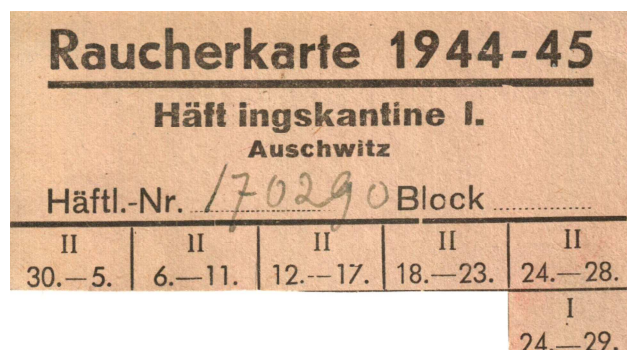
Tatínek Artur Beck pracoval v lágru jako krejčí. „Jako lékař k tomu měl blízko,“ komentoval to ironicky pan Petr Beck. „Já jsem měl zase štěstí,“ pokračoval, „do Osvětimi jsem přišel jako vyučený elektrikář. Vedení tábora hledalo lidi z oboru k doplnění *Elektrokommando*, tři z našeho transportu jsme se tam dostali, dali nám vyřešit nějaký úkol, něco napsat. Byl u toho jen kápo, Polák, který byl, mohu říct, velmi slušný. Bylo nás pak v *Elektrokommando* celkem asi čtrnáct.“

V typickém osvětinském „koňském“ baráku s palandami podél betonového komínu bylo pomíchané osazenstvo, kromě Čechů tam byli Poláci a ruští zajatci, od nichž se Petr naučil trochu rusky, což se mu později hodilo. Z jiných baráků chodili vězni ráno na práci hromadně, ve skupinách o dvou až třech stech lidí. Ráno vyšli z tábora do fabriky na demontáž sestřelených letadel, často se jich deset patnáct večer nevrátilo, protože je zastřelili. Z Petrova baráku chodili na práci menší skupiny. *Elektrokommando* mělo zvláštní postavení, esesáci je potřebovali. V sedm hodin ráno byl nástup, u brány kápo nahlásil esesákům, že *Elektrokommando* v počtu čtrnácti lidí jde do práce, a vedl je do zděné budovy, kde byly pro elektrikářské práce vyhrazeny tři místnosti. Tam je předal čtyřem esesákům, kteří vězně hlídali. Byli to

také odborníci, elektrikáři. „Abych řekl pravdu, nezacházeli s námi tak jako v jiných komandech. Nepamatuji se, že by někdo z nás dostal facku. Vynadáno, to ano. Šlo jim o odbornou stránku,“ shrnul pan Beck. Večer je jeden z esesáků odvedl k bráně. Esesáci měli v budově s dílnou pokoj, ve kterém spali.

Elektrikáři se ovšem pohybovali i po táboře, když byla zapotřebí jejich práce. Dostávali se tak do styku s větším počtem vězňů, což jim poskytovalo možnost získat nějaké jídlo. Směnný kurs byly hlavně cigarety. „V Osvětimi jsem začal kouřit. V Terezíně za kouření zařadili lidi do transportu nebo je poslali na Malou pevnost. V Osvětimi jsme dostali přiděl dvě cigarety denně. Museli jsme si je sice koupit v kantýně, na to jsme dostali poukázku v hodnotě jedné marky. A měli jsme kuřácký lístek.“

V lednu 1945 byl Petr Beck zařazen do pochodu smrti. Co se stalo s jeho otcem, nevěděl. „Na cestu jsme dostali jeden chleba, hranatý *bosňák*, pro dva lidi, pro čtyři byla jedna konzerva. Nedalo se ale uhlídat, kdo k té konzervě patří. Na někoho nezbylo nic, někdo měl víc. Kudy jsme šli a jak dlouho, to nevím. Neorientoval jsem se. Kdo nemohl dál, toho zastřelili a nechali ho ležet. A já jsem si k jednomu z těch mrtvých lehl na zem; nepřišli na to, že žiju. Čekal jsem, až celý pochod přejde. Nevěděl jsem, kde jsem, nebylo tam žádné rozcestí. Měl jsem štěstí, směr, kterým jsem se vydal, vedl ke Katovicím. Došel jsem k dřevěným barákům. Byly opuštěné, snad po nějakých dělnících. Našel jsem tam nějaké šaty, shodil jsem vězeňský mundúr a převlékl se. Spal jsem pak až do druhého dne, a to už tam byla Rudá armáda.“

Rusové se ho ujali, dali mu najíst, jídlo ale bylo mastné, plavalo v oleji, a tak se dostavily zdravotní potíže. Petr se octl ve vojenské nemocnici, kde pobyl asi 14 dní, než se dal dohromady a mohl zase normálně jíst. Potom ho Rusové zpovídali, chtěli vědět podrobnosti o Birkenau, o krematoriích, o životě v koncentráku.

Petr projevil zájem dostat se k Československé armádě, ale to nebylo možné. Rusové mu nabídli, aby zůstal u jejich exploatačního oddělení, které za frontou opravovalo, co se dalo. Petr souhlasil, do konce února u nich pracoval neoficiálně a 1. března 1945 byl zařazen do stavu Rudé armády. Propuštěn byl 10. srpna 1945, když Rusové opouštěli Katovice, vraceli se domů. Nabídku, aby šel s nimi, nepřijal.

Když Petr Beck začal pracovat v Rudé armádě, nevěděl nic o osudu svého otce. Někdy v průběhu března se dozvěděl, že v Katovicích při polském Červeném kříži pracuje Československý Červený kříž. Vypravil se tam, a ke svému velkému překvapení tam našel tatínka, doktora Artura Becka. Tatínek tam už nějaký čas byl a ve službě u Červeného kříže zůstal až do září 1945. Po jistou dobu byli otec a syn nablízku, ale nevěděli o sobě.

Po návratu do Československa se doktor Artur Beck usadil v Horním Benešově, Petr Beck jezdil jako šofér u pražské obchodní společnosti, která obchodovala s uhlím, mezi Prahou a Varšavou. V roce 1948 se otec a syn Beckovi přestěhovali zpět do Bruntálu. Doktoru Beckovi byla přidělena ordinace a byt. Brzy se stal ředitelem zdravotní služby v Bruntále.

V 50. letech, kdy se začal projevoval zastřený antisemitismus, byl z této funkce odstraněn. Když mu zdůvodňovali odvolání, slovo Žid sice nepadlo, ale byl označen za kosmopolitu, což bylo vlastně synonymum pro občana židovského původu. Začal pracovat jako praktický lékař. „Tatínek byl

vyhlášený diagnostik. Celý život studoval, četl současnou odbornou literaturu. Možná udělal chybu, když nevyužil po válce nabídku, aby si otevřel ordinaci ve Vídni. Pracoval jako praktický lékař na obvodě v Leskovci, později zastával funkci okresního hygienika v Rýmařově a ke konci života byl obvodním lékařem v Bruntále. Pracoval až do svých 76 let. O dva roky později zemřel,“ vzpomíná na tatínka pan Petr Beck.

Po obsazení Československa museli z Bruntálu odejít Židé, po osvobození, v roce 1946, byli zase vyháněni Němci. Beckovi, přes kruté válečné zážitky a ztrátu nejbližších, nevztahovali zločiny nacistů na Němce bez rozdílu. „Měli jsme ve Velkých Heralticích, to je odsud asi 10 kilometrů, známého lékaře doktora Becka, jmenoval se jako my, ale nebyli jsme s ním v žádném příbuzenském poměru. Tatínek se s ním před válkou dobře znal, no a po válce se vztahy mezi nimi obnovily. Potom šel ten německý doktor Beck i s dcerami na odsun. Když se pak, někdy v šedesátých letech, poměry uvolnily, tak sem dcery začaly jezdit každý rok na návštěvu,“ vzpomíná pan Petr Beck.

Později pracoval pan Beck v obchodě, stal se vedoucím velkoobchodu v Bruntálu se třiceti zaměstnanci. Obnovil kontakty s vídeňskou tetou, vdovou po strýci Karlovi, kterého ubili nacisti. Napsal na ministerstvo vnitra, že teta je nejbližší dosažitelná přízeň, příbuzní z matčiny strany, pokud přežili, byli v Americe a Argentině. Povolili mu cestu, a když dostal výjezdní doložku, jezdil s manželkou k tetě do Vídně i v dalších letech, vždy na pět dní.

„Byla to velká výhoda,“ vzpomíná pan Beck, „tam venku jsem odkoukal, jak to chodí v supermarketech. Smáli se mi, že u nás v životě nic takového nemůže být. Ale snažil jsem se v obchodě zavést aspoň drobnosti v reklamě a způsobu obsluhy.“

V poslední době se pan Beck stal členem Židovské obce v Olomouci. Přivedla ho paní Hirschová z Prostějova, jejíž dcera byla provdána za Viléma Karpfena, předsedu olomoucké obce v letech 1971-1988.

„Jednou, když jsem byl u ní na návštěvě, se mě ptala, jestli jsem byl někdy na obci v Olomouci, že se zná s předsedou Petrem Papouškem. Tak jsem řekl, že nikdy. No a ona se mě zeptala, jestli bych měl něco proti tomu, kdyby mě předseda přišel navštívit. Řekl jsem, že proti tomu nic nemám, tak to s ním domluvila a za 14 dní nás přijel Petr Papoušek navštívit i se sociální pracovnící Janou Štěpánovou. Slovo dalo slovo a podal jsem přihlášku. S dojížděním do Olomouce to je problematické, občas do Olomouce zajedeme, beru s sebou jednu Židovku z Horního Benešova. Ale z obce jezdí pravidelně za mnou,“ uzavřel pan Beck své vyprávění.

Dnes se už pan Petr Beck se svým dlouho zamlčovaným osudem netají. Je si vědom, že je třeba, aby pamětníci o tom, co se stalo, vypovídali. Proto také souhlasil s interview pro projekt *Židovská paměť ve 20. století*. Jeho životní příběh znají i bruntálští sousedé, nedávno totiž poskytl rozhovor Bruntálskému deníku.

Pan Petr Beck je 61 let ženatý, má dvě dcery, pět vnoučat a jednu pravnučku, které je už čtrnáct let. V roce 2008 mu ministryně obrany ČR Vlasta Parkanová přiznala status válečného veterána.

Tomáš Hrbek (*Chajejnu* 2012, č. 1)